

Moral Misfits. The Role of Moral Judgments and Emotions in Derogating Other Groups

C. Wirtz

Mensen die als 'afwijkend' worden gezien zijn vaak het slachtoffer van vooroordelen, sociale uitsluiting, en discriminatie. Er wordt in dat geval ook wel gesproken van gestigmatiseerde individuen en groepen. Eerder onderzoek naar stigma heeft zich niet alleen bezig gehouden met de net genoemde negatieve consequenties van stigmatisering, maar richtte zich ook op de mogelijke factoren die kunnen bijdragen aan de mate van stigmatisering, zoals stereotypen, de attributie van verantwoordelijkheid en schuld, en de dreiging die mensen zien in afwijkende individuen en groepen. Opvallend hierbij is dat de rol van morele aspecten onderbelicht is gebleven. Dit proefschrift onderzoekt de rol van morele oordelen en morele emoties bij reacties op gestigmatiseerde groepen in de context van stereotypen, de attributie van schuld, en de idee dat een andere groep een bedreiging vormt.

Moraliteit is een belangrijk onderdeel van hoe we andere mensen beoordelen. Onze morele oordelen bepalen vaak of we anderen veroordelen of juist steunen. Aangezien morele waarden als belangrijk en universeel worden beschouwd, hebben mensen de neiging om individuen met afwijkende morele overtuigingen niet te tolereren, zo blijkt uit eerder onderzoek (zie bijvoorbeeld Skitka, Bauman, & Sargis, 2005). Een mogelijke verklaring voor de sterke invloed van morele oordelen op ons gedrag is dat ze sterk verbonden zijn met emoties. Twee soorten morele emoties lijken relevant in deze context: ander-veroordelende emoties, zoals woede en minachting, en zogenoemde hulpbevorderende emoties, zoals compassie en medelijden. Uit eerder onderzoek blijkt dat deze emoties gerelateerd zijn aan zowel sociale uitsluiting en ander negatief gedrag ten opzichte van anderen, als steun en behulpzaam gedrag (zie Rudolph, Roesch, Greitemeyer, & Weiner, 2004). Daarnaast zijn er duidelijke aanwijzingen dat morele emoties ook sterk verbonden zijn met een algemene houding ten opzichte van andere groepen (Haddock, Zanna, & Esses, 1993; Pettigrew & Tropp, 2008).

Een eerste doel van dit proefschrift was om de rol van moraliteit en stereotypen te onderzoeken in relatie tot reacties ten aanzien van gestigmatiseerde groepen. Hierbij keek ik naar drie dimensies van

stereotypen: vriendelijkheid (*sociability*), competentie en moraliteit. Moraliteit en vriendelijkheid worden door sommigen gezien als onderdeel van de dimensie warmte (Fiske, Cuddy, Glick, & Xu, 2002); ik besloot deze factoren apart te meten en als zelfstandige onderdelen van stereotypen te beschouwen. In Hoofdstuk 2 heb ik de relatieve invloed onderzocht van waargenomen moraliteit, competentie, en vriendelijkheid op het vooroordeel over een afwijkende groep en de mate waarin mensen een voorkeur hebben voor sociale afstand tussen zichzelf en leden van die groep. Deelnemers in twee studies werd gevraagd om individuen die geïnfecteerd zijn met HIV te evalueren en hun meningen en gevoelens over die groep te rapporteren. Uit de resultaten bleek dat morele oordelen over de betreffende groep een grote invloed hadden op vooroordelen en de sociale afstand die men wilde houden ten opzichte van die groep. Een belangrijke bevinding daarbij was dat morele emoties in beide studies de effecten van waargenomen moraliteit medieerden. Met name minachting bleek een belangrijke rol te spelen, aangezien het de verbinding vormde tussen moraliteit en sociale afstand. Met andere woorden, hoe meer mensen overtuigd zijn dat HIV-patiënten immoreel zijn, hoe meer minachting ze voelen voor die groep, wat vervolgens resulteert in meer sociale afstand.

De voorspellende waarde van waargenomen moraliteit en minachting bij reacties op gestigmatiseerde groepen werd verder onderzocht in Hoofdstuk 3. In dit hoofdstuk keek ik naar de mate van verantwoordelijkheid die wordt toegeschreven aan de negatieve situatie waarin mensen verkeren; die schuldvraag behelst in feite een morele evaluatie van het gedrag van een bepaalde groep. Meer specifiek keek ik naar de rol van minachting, boosheid, en medelijden in relatie tot attributies van schuld en voorkeur voor sociale afstand. In drie studies werd deelnemers gevraagd om aan te geven in hoeverre ze mensen met overgewicht de schuld gaven voor hun (over)gewicht en in hoeverre ze minachting, boosheid, en medelijden voelden voor deze groep. Daarnaast werd hun voorkeur voor sociale afstand en de mate van vooroordeel ten opzichte van mensen met overgewicht gemeten. De

resultaten van Studie 3.1 lieten zien dat minachting de relatie medieerde tussen schuld en sociale afstand. Boosheid en medelijden lieten geen mediërende rol zien. Deze resultaten werden gerepliceerd in Studie 3.2 bij een meer representatieve steekproef. Studie 3.3 liet zien dat minachting ook sterk gerelateerd is aan gedragsintenties die mensen met overgewicht benadelen, zoals het steunen van maatregelen die discrimineren op basis van gewicht. Tot slot lieten drie studies zien dat de relatie tussen toegeschreven schuld en het vooroordeel ten aanzien van mensen met overgewicht indirect was; minachting speelde een mediërende rol. Dit hoofdstuk bevestigt de belangrijke rol van morele emoties bij reacties op gestigmatiseerde groepen als gevolg van de attributie van verantwoordelijkheid en schuld.

De eerste twee hoofdstukken onderstrepen dus het belang van moraliteit bij het bestuderen van vooroordelen, sociale afstand, en steun aan discriminerende maatregelen ten aanzien van gestigmatiseerde groepen. In Hoofdstuk 4 heb ik me gericht op de rol van morele oordelen bij reacties ten opzichte van islamitische immigranten in Nederland. Ik heb onderzocht of deze reacties voorspeld kunnen worden door de ervaren bedreiging van morele waarden (symbolische dreiging) en morele emoties. Symbolische dreiging kan ontstaan wanneer mensen de morele overtuigingen van een andere groep binnen een samenleving sterk vinden afwijken van de eigen morele waarden. Gezien het belang van morele oordelen, verwachtte ik in deze studie een sterke associatie tussen de ervaren symbolische dreiging door moslims en de meningen over en reacties op deze groep. De resultaten bevestigden dat een toename in de ervaren symbolische dreiging gerelateerd was aan meer sociale afstand en meer steun voor discriminerend beleid ten aanzien van moslims in Nederland. Bovendien was er een sterke associatie tussen symbolische dreiging en vooroordelen ten aanzien van moslims. Wederom speelden morele emoties een belangrijke rol; ze vormden de verbinding tussen morele oordelen en reacties ten opzichte van moslims. Dit hoofdstuk laat duidelijk de specifieke rol van elke emotie zien; minachting

was voornamelijk gerelateerd aan sociale afstand, terwijl boosheid met name een verband vertoonde met steun aan discriminerend beleid. Dit komt overeen met de specifieke actietendensen die geassocieerd worden met deze emoties (zie Haidt, 2003). De groepen die beoordeeld werden in de eerste drie empirische hoofdstukken kunnen worden beschouwd als minderheidsgroepen die een relatief lage status hebben en in de ogen van een meerderheid bepaalde morele waarden structureel niet naleven. Het komt echter ook voor dat leden van een hoge status groep door hun gedrag een morele grens overschrijden en daardoor door anderen negatief beoordeeld worden op basis van morele waarden.

Een dergelijke hoge status groep komt aan bod in Hoofdstuk 5. In dit hoofdstuk heb ik reacties bestudeerd ten opzichte van een groep die volgens een groot deel van de publieke opinie recentelijk een morele grens heeft overschreden: bankiers. Er is onderzocht of de waargenomen morele overtredingen door bankiers van invloed waren op vooroordelen en steun aan een negatieve sancties die bankiers direct zouden treffen. Het bleek dat Nederlanders over het algemeen een negatief beeld hebben van bankiers en veel steun geven aan bestraffende maatregelen. Deze negatieve houding ten aanzien van bankiers werd sterk bepaald door mate waarin mensen vonden dat ze morele overtredingen hadden begaan. Deze relaties werden gemedieerd door een tweetal emotieclusters: veroordelende emoties, zoals minachting, en hulpbevorderende emoties zoals medelijden. De resultaten laten zien dat hoe sterker mensen van mening zijn dat bankiers een morele grens hebben overschreden, hoe meer minachting en hoe minder medelijden zij ervaren. Dit is weer gerelateerd aan sterkere vooroordelen en meer steun voor bestraffende sancties. De resultaten in dit hoofdstuk lieten verder zien dat specifieke morele overtredingen onderscheiden konden worden van meer algemene stereotypen over bankiers met betrekking tot moraliteit (bijvoorbeeld dat ze onbetrouwbaar zijn). Beide factoren bleken van invloed op de negatieve reacties ten aanzien van bankiers.

De eerste vier empirische hoofdstukken waren gebaseerd op onderzoek met een correlatieve opzet. Het doel van Hoofdstuk 6 was om de causale relatie tussen morele oordelen, morele emoties, en reacties ten aanzien van een afwijkende minderheidsgroep te testen. In twee studies heb ik de morele eigenschappen (zoals betrouwbaar en eerlijk) van Roemeense immigranten gemanipuleerd en getest of dit van invloed was op morele emoties, vooroordelen, en de bereidheid om steun te verlenen aan het uitzetten van deze groep. De competentie van Roemeense immigranten werd ter vergelijking ook gemanipuleerd. Beide studies lieten zien dat deelnemers meer vooroordelen rapporteerden en meer bereid waren om uitzetting van Roemenen te steunen wanneer deze groep geportretteerd was als immoreel dan wanneer de groep als moreel was neergezet. Deze effecten van moraliteit kunnen grotendeels verklaard worden door veranderingen in ander-veroordelende emoties en hulpbevorderende emoties; deelnemers ervoeren meer ander-veroordelende en minder hulpbevorderende emoties wanneer ze Roemenen immoreel vonden dan wanneer deze groep als moreel werd gepresenteerd. De manipulatie van competentie had weinig effect; het had alleen een zwakke invloed op vooroordelen en veroordelende emoties in studie 6.1. Deze bevindingen bevestigen dus dat met name waargenomen moraliteit van invloed is op de mate van sociale uitsluiting en afkeuring van afwijkende groepen; morele emoties spelen hierbij een belangrijke rol.

De bevindingen in dit proefschrift benadrukken dus de rol van morele oordelen en morele emoties bij het beschrijven en voorspellen van reacties ten opzichte van individuen die tot een afwijkende groep behoren. Mijn bevindingen laten zien dat morele oordelen de reacties op dergelijke gestigmatiseerde groepen sterk beïnvloeden. Deze effecten lijken te kunnen worden verklaard door veranderingen in morele emoties, zoals minachting en medelijden. Een mogelijke oplossing om vooroordelen en discriminatoire intenties te reduceren zou gevonden kunnen worden in een algemene bewustwording van de verregaande gevolgen van morele oordelen en emoties voor gestigmatiseerde groepen. Dit kan bijvoorbeeld door mensen te

wijzen op het feit dat emoties zoals minachting lijnrecht tegenover algemeen geldende normen van gelijkheid en eerlijkheid staan. Hierdoor zouden mensen zich bewust kunnen worden van de onrechtvaardige behandeling van gestigmatiseerde groepen, waardoor ze mogelijk hun gevoelens en daardoor hun attitudes en gedrag tegenover die groepen zullen veranderen.